

gyunk –, hogy ott állunk minden emberi elesés mellett, és érezhetjük azt is, hogy mások ott állnak a mi emberi elesésünk mellett. Ez az Isten országa.

Nézzünk körül gyorsan! Ki esett el mellettem – és nyilván nemcsak fizikai értelemben – az iskolában, a munkahelyen, az utcán, családban, a környezetemben, a társadalomban? A mai, egyre bizonytalanabb élet csak azon múlik, hogy az elesők mellett vannak-e felemelők. Mert ha vannak, akkor minden meggyógyul körülötünk. És ha az egységtudatot kiterjesztjük természetes köreinken túlra is, akkor az egész világ meggyógyulhat. Vagy... vagy mi történik? Tegyük fel magunknak a kérdést, és válaszoljunk rá! Jézusnak van rá válasza: a testvéri szeretet mint egyedüli járható út.

Hogy miképpen leszünk felemelő emberek? Olyanok, akik emelnek, nem pedig terheket, keresztfákat

raknak a másik emberre, hogy elessen, hogy nehéz legyen neki! A Jézus-követés: felemelni az elesetteket.

Jézus másodszor esett el. Majd elesik harmadszor is, hogy nyomatékossítsa, hogy belénk sulykolja, hogy magyar igazsággá tegye: Ne essen el senki közülünk, de ha mégis, emeljük fel!

De itt és most: véres a térde, nehezen tápázkodik fel. A katona jól irányzott ostorcsapással jelzi, ideje továbbmenni. „...földre rogyván fölkél és újra lépked, / s vándorló fájdalomként mozdít bokát és térdet, / de mégis útnak indul, mint akit szárny emel” (Radnóti M.: Erőltetett menet). Útnak indul az Atyával való egység újbóli megtapasztalása felé.

Garay András

Mikor jön el a Szabadság, egyenlőség, testvériség! világa?

Már az 1789-es „nagy” francia forradalom idején közszájon forgott, majd bő fél évszázaddal később, az 1848. februári francia forradalom idején újból előkerült, s az azt követő hetekben, hónapokban, a Népek Tavaszán megihlette a brüsszeli, a bécsi és a pesti forradalmak lelkes részvevőit – köztük a mi márciusi ifjainkat is –, és bűvöletbe ejtette egész Európát a hármas jelszó: *Szabadság, egyenlőség, testvériség!*

Ez a jelszó a felvilágosodás századának – az ésszerűséget, a természetességet, az emberhez méltó létet és a társadalmi igazságosságot hirdető XVIII. századnak – az öröksége, és vezérelve lett minden XIX. századi európai forradalomnak, sőt a legtöbb XX. századi forradalomnak is. Ezen forradalmak során emberek ezrei, tízezei vonultak az utcákra a hármas jelszó ígézetében, emberek ezrei, tízezei akarták és hitték őszinte szívvel a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* társadalmának megvalósulását.

Hitték, de csalódnuk kellett. Mert a forradalmak hoztak ugyan eredményeket, de a forradalmárok által kitűzött célokból tartósan csak kevés valósult meg.

Érdemes elgondolkodni tehát azon, hogy mi lehet az oka annak, hogy népek, nemzetek bár számtalanszor nekirugaszkodtak, mégis csak részsikereket értek el a szabadságért, egyenlőségért és testvériségért vívott küzdelemben, sőt, a győztesnek tűnt forradalmak után olykor komoly visszaesések következtek be.

Mi az oka annak, hogy az emberiség oly nehezen halad előre a szabadság – egyenlőség – testvériség megvalósulásához vezető úton? Nyilván sok oka van ennek, ezek közül az alábbiakban kettőt szeretnék részletesebben kifejteni.

Az egyik ok véleményem szerint az, hogy bár látszólag mindenki egyetért a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* nemes eszméivel, mi emberek a szívünk mélyén nem mindig, és nem mindegyiket kívánjuk egyformán.

Ha megvizsgáljuk például az 1848. március 15-i pesti forradalom követeléseit összefoglaló 12 pontot, érdekes felfedezésre juthatunk. A 12 pont ugyanis lényegében nem más, mint a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* programjának bővebb, részletesebb kifejtése, az aktuális magyar helyzetre való alkalmazása. Nos, ha jól megnézzük, a 12 pontból nyolc pont szól a szabadságról és függetlenségről, négy pont szól az egyenlőségről, és egyetlen pont sem szól a testvériségről. A forradalmárok tehát, bár elvben egyformán vallották a szabadság, az egyenlőség és a testvériség eszméit, de a gyakorlatban – talán tudat alatt – a szabadság volt számukra a legfőbb szempont – „*Rabok legyünk, vagy szabadok?*” –, ezután következett az egyenlőség – már csak fele olyan erővel –, és utoljára maradt a testvériség – lényegében csak a szavak szintjén.

S ha belegondolunk, így van ez ma is... Az emberek a szabadságukért ma is nagyon sokféle áldozatra képesek. Képesek életük kockázta-

tása árán megszökni a fogságból; képesek fegyvert fogni, hogy hazájukból kikergessék a megszálló idegeneket; képesek öngyilkos merénylőként felrobbantani magukat az elnyomó idegenek elleni harcban. De a hétköznapi életben is igaz ez: a szabadságért az emberek képesek feladni az állásukat, elhagyni családjukat vagy akár szülőföldjüket, ha úgy érzik, hogy az fojtogatja szabadságukat. Petőfi szállóigévé vált sorai – „*Esküszünk, / esküszünk, hogy rabok tovább / nem leszünk!*” – visszhangra találnak minden kor emberében, minden élethelyzetben, minden korosztályban, a gyerekektől az aggastyánokig.

Mások szabadságáért azonban már kevésbé szoktunk küzdeni, sőt nagyon sokszor nem is tartjuk tiszteletben mások szabadságát. Sokszor megfélemlünk a szabályról, miszerint: az én szabadságom ott ér véget, ahol a másik szabadsága elkezdődik.

A szabadság mellett az egyenlőségért is komolyan tudunk küzdeni, ha úgy érezzük, hogy a hatályos törvények, szabályok vagy azok alkalmazása, a gyakorlat nem biztosítja számunkra az esélyegyenlőséget. De kevésbé küzdünk az egyenlőségért, ha éppen nekünk kedvez a pillanatnyi helyzet, ha adódó, de nem igazságos előnyökről kellene lemondani, vagy ilyen előnyök megszerzésének a lehetőségét kellene elszalasztani.

A testvériséggel pedig még ennél is rosszabbul állunk. Mert mit is jelent a testvériség? Azt jelenti,

hogy megosztom másokkal azt, amim van; hogy nem vagyok önző; hogy olykor le tudok mondani saját érdekeimről mások, illetve a közösség javára; hogy többet adok, mint ami kötelező. Hogy „Egy mindenkéért s mindenki egyért”. Hogy „Együtt sírunk, együtt nevetünk”. Nos, ez a magatartás manapság nagyon kiment a divatból. Ma az egyéni érvényesülés a divat, az önmegvalósítás, a megideologizált önzés.

A *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* eszméi tehát véleményem szerint részben azért nem valósultak meg a mai napig, mert szívünk mélyén nem akartuk elég színtinén a megvalósulásukat. Mert a magunk számára követeltük ugyan a szabadságot, az egyenlőséget és a testvéries bánásmódot, de mi magunk kevésbé biztosítottuk az egyenlő jogokat és egyenlő esélyt másoknak, s kevésbé viselkedtünk másokkal szemben önzetlenül és testvériesen.

A *másik ok*, amiért a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* eszméje nehezen valósul meg Európában, véleményem szerint az, hogy az európai ember – főleg a nyugat-európai – a felvilágosodás óta folyamatosan a keresztény hit és a keresztény erkölcs nélkül akarja megvalósítani a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* világát. A felvilágosodás nagy alakjai, és nyomuk-

ban a XIX. és XX. századi forradalmárok jelentős része is azt hitte, hogy a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* világa megvalósítható a keresztény istenkép és a keresztény erkölcs nélkül is. Más szóval: hogy az ember a saját hajánál fogva ki tudja húzni magát a vízből, meg tudja váltani saját magát.

Ez az elképzelés tévesnek bizonyult. A nagy francia forradalom óta eltelt közel két és fél évszázad története ugyanis megmutatta, hogy a keresztény istenkép és a keresztény erkölcs nélkül a szabadságért indított küzdelem újra és újra önkényességbe csap át, az egyenlőségért folytatott küzdelem a kettős mérce áldozatává válik, a testvériség pedig silány érdekszövetségbe süllyed. Hiba volt tehát a középkori vallási babonák, a vallási fanatizmus, az egyházi visszaélések, az egyház gazdagsága és képmutatása elleni harc során magát a kereszténység lényegét is elutasítani, azaz a fürdővízzel együtt a gyereket is kiönteni.

Sajnos a felvilágosodásnak ez a tévedése ma is meghatározó Európában, főleg Nyugat-Európában. A nyugat-európai értelmiség, a nyugat-európai vezető politikusok nagy része, és sajnos a mai európai átlagemberek többsége is ezt az individualista, kereszténytelen, olykor ateista gondolkodásmódot képviseli. Meggyőződésem szerint ezért van

olyan messze a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* világa, ezért vannak újra és újra gazdasági válságok, ezért nem csökken a korrupció, ezért van brókerbotrány, ezért van a multinacionális vállalatok megfellebbezhetetlensége, és ezért kényszerül harcra a nyugati világ az Iszlám Állammal stb.

Szerencsére azért mindig voltak olyanok, és ma is vannak sokan, akik tudtak és tudnak egyrészt önzetlenül, másrészt erőszak nélkül küzdeni a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* eszményeiért. Például a mi 1848. március 15-i forradalmunkra büszkék lehetünk, mert a magyar forradalom fegyvertelen, vértelen és erőszakmentes volt. Nem kapával, kaszával, puskával, hanem a 12 pont felolvasásával és a Nemzeti dal elszavalásával vívták, és nem torkollott lincselésbe, akasztásba, gyilkosságba, mint más hasonló forradalmak.

Ugyanakkor szembe kell néznünk azzal a ténnyel is, hogy a szabadságharc alatt a márciusi ifjak és a szabadságharcosok közül is többen áldozatai lettek az erőszak, a gyűlölet és a bosszú szellemének. Például Petőfi fél évvel a márciusi forradalom után, 1848 decemberében az „*Akasszátok fel a királyokat!*” című versében ezt írta: „*Lamberg szívében kés, Latour nyakán / Kötél, s utánok több is jön talán, / Hatalmas kezdesz lenni végre, nép! / Ez mind igen jó, mind valóban szép, / De még ezzel nem tettetek sokat. / Akasszátok föl a királyokat!*”

Lássuk be: ez a lelkület nem jó, egyáltalán nem szép, és ráadásul nem is célravezető. A nagy francia forradalom óta eltelt bő két évszázad ugyanis világosan megmutatta, hogy akasztásból és kardrántásból nem lesz sem szabadság, sem egyenlőség, sem testvériség. Mert ma is érvényes az ősi igazság: „*Aki kardot fog, kard által vész el.*” Jól mutatja ezt magának Petőfinek a személyes sorsa is.

Ha tehát közelebb akarunk jutni a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* világához, akkor meggyőződésem szerint vissza kell térnünk a felvilágosodás óta elvetett keresztény istenképhez és erkölchöz. A *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* világa ugyanis vagy békés úton fog megvalósulni, vagy sehogy. És megvalósulása éppen annyira van közel vagy távol, amilyen mértékben nemcsak másoktól követeljük, hanem mi magunk is biztosítjuk ezen eszmények érvényesülését.

g. i.

